
Ceramica lucrată cu mâna din castrul roman de la Arcobadara/Ilișua

---

Corneliu GAIU

Cuvinte cheie: castru roman, ceramică, aculturație, populație locală.

Mots clé: camp romain, céramique, acculturation, indigènes.

Ceramica provenind din castrul roman de la Ilișua, similar celui aflat în alte castre din provincie, oferă o gamă foarte variată de categorii, forme și tipuri ceramice, mare parte produse în atelierele locale¹. Cantitatea impresionantă de ceramică recoltată ne determină la o prezentare graduală a materialului, cu evidențierea particularităților reflectate de tipologia, evoluția și caracteristicile materialului tegular. Am optat în acest caz la inventarierea și catalogarea ceramicii lucrate cu mâna, doar semnalată anterior², cu unele observații stratigrafice și încadrări cronologice precipitate³.

Alături de ceramica de factură romană, predominantă, ceramica autohtonă, de tradiție dacică, a atras atenția prin semnificația ei culturală și istorică, ca una din dovezile cele mai expresive a prezenței populației dacice în provincia romană⁴, prezentă în castre, așezări rurale, orașe, cimitire⁵. Acestei categorii ceramice i-au fost dedicate numeroase studii care fie că analizează loturile de vase lucrate cu mâna în ansamblului ceramicii dintr-o stațiune⁶ sau tratează în mod particular ceramica din această categorie în studii speciale, care prelucrează materialul provenit de pe un sit⁷ sau la scara provinciei⁸. Nu lipsesc nici lucrările de sinteză care valorifică rezultatele cercetărilor prin repertorierea descoperirilor, înregistrarea formelor ceramice, descrierea contextului din care provin cu succinte clasificări și încadrări cronologice.

Deocamdată, denumirea sub care este înregistrată această categorie ceramică continuă să rămână neuniformă: „ceramică dacică”, „ceramică de factură dacică”, „ceramică autohtonă de epocă romană”, „ceramică de tradiție Latène”, „ceramică lucrată cu mâna”, „ceramică provincială lucrată cu mâna în manieră dacică”, în funcție de tipologia abordată, a formelor, filiației sau tehnologiei de producție. Socotim ca mai adecvată cea referitoare la tehnica modelării pentru a evita atribuirile *ab initio* și restricționarea ceramicii de tradiție locală exclusiv la vasele lucrate cu mâna, fiind de descifrat și alte forme ceramice preluate sau transmise din repertoriul olăriei locale.

Prezența ceramicii lucrate cu mâna în aproape toate castrele a fost explicată, de către unii autori, prin utilizarea localnicilor la construirea și întreținerea castrelor sau prin recrutări de daci în trupele din provincie⁹. O altă ipoteză are în vedere prezența populației autohtone în vecinătatea castrelor, ceramica cu mâna fiind considerată „produsul exclusiv al industriei sătești, eminentamente casnice, fiind făcută de meșteri locali”¹⁰. Și în Dacia, ca în

---

1 Gaiu 2002.

2 Protase, Gaiu, Marinescu 1997, 55.

3 Protase, Gaiu, Marinescu 1997, 56.

4 Daicoviciu 1943, 104-105; Protase 1966, 65-70; Protase 1980, 136sq.

5 Gudea, Moțu 1988; Negru 2003; Bădescu 2011.

6 Chirilă, Gudea 1972; Gudea 1989; Protase, Zrinyi 1994; Benea 1982; Benea 2003; Protase, Gudea, Ardevan 2008; Ardeț 2009; Rusu-Bolindeț 2007; Negru, Ciucă 1997.

7 Gudea 1969; Bogdan-Cătănciu 1985-1986; Benea 2003; Ardeț 1991; Marcu, Țentea 1997.

8 Protase 1966; Protase 1980; Popilian 1976; Gudea, Moțu 1988; Negru 1998; Țentea 1999; Marcu, Țentea 2000;

9 Gudea, Moțu 1988, 231.

10 Protase 1980, 162; Glodariu 1981, 75.